

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 24 februari 1920 kl 4 e. m.

Utlåtande, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Sedan bankoutskottet tagit kännedom om den av riksdagens år 1919 församlade revisorer avgivna berättelse om granskning av riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning samt genomläst de protokoll, som blivit förda hos fullmäktige i riksgäldskontoret från och med den 10 januari 1919, intill vilken dag ansvarsfrihet tillerkänts fullmäktige för deras i protokollen antecknade beslut och åtgärder, till och med den 9 januari 1920, får utskottet nu meddela yttrande i anledning av berörda, sålunda verkställda granskning.

1:o.

Sedan fullmäktige i slutet av år 1918 beslutat utgiva ett premieobligationslån å 100 miljoner kronor, försåldes genom riksgäldskontoret, riksbanken, postverket samt banker, bankirer och mäklare obligationer för sammantalt 45,310,450 kronor. Denna försäljning upphörde den 11 januari 1919. Efter det fullmäktige i maj månad samma år avböjt ett av ett privatbankskonsortium avgivet anbud å fast övertagande av den osålda delen av premielånet, beslöto fullmäktige den 28 i samma månad, att sagda del skulle försälas av riksgäldskontoret, och skedde detta med biträde av riksbanken, samtliga privatbanker ävensom postverket, ett antal bankirer och mäklare samt bolag, föreningar och enskilda personer. Försäljningen pågick till vinstutlottningen i augusti månad, och försåldes obligationer för ett nominellt belopp av 48,472,900 kronor. Härav försåldes genom postverket för icke mindre än 20,658,800 kronor, av riks-

*Ang. 1918 års
premieobliga-
tionslån.*

gäldskontoret för 744,250 kronor, av riksbanken för 2 miljoner kronor, av banker och bankirer för 17,117,200 kronor samt av diverse kommissionärer (kooperativa förbundet, bok- och pappershandlare, enskilda personer m. fl.) för 7,952,650 kronor. Vid försäljningens avbrytande kvarstod osålt ett obligationsbelopp av nominellt 6,216,650 kronor, varav försäljningen sedan den 1 sistlidna oktober fortgår på i huvudsak enahanda sätt som förut med ett fastställt försäljningspris av 51 kronor per styck. Den 31 december 1919 kvarstod osålt ett belopp av omkring 4.5 miljoner kronor.

Enligt av fullmäktige verkställda beräkningar har med anledning därav att fullmäktige icke antogo förenämnda anbud utan själva läto ombesörja försäljningen under den senare perioden uppkommit en besparing, riksgäldskontoret till godo, av omkring 1.5 miljoner kronor.

Vad sålunda förekommit har utskottet velat för riksdagen

omförmåla.

2:o.

De med statslån understödda järnvägsaktiebolagens bokföring.

I sin ovannämnda berättelse hava riksdagens revisorer å sid. 238 och 239 anfört följande:

»Vid sin granskning av de med statslån understödda järnvägsaktiebolagens räkenskaper hava revisorerna funnit, att enhetliga grunder ej tillämpas vid uppgörandet av de balansräkningar samt vinst- och förlusträkningar, vilka pläga intagas i eller bifogas vederbörande bolagsstyrelses förvaltningsberättelse. Till be-lysan- de av detta förhållande må följande anföras.

Redovisningen i balanskontot av statslånen är hos bolagen ganska olikartad. En del angiva endast en slutsumma, innefattande såväl kapitalskulden som vanlig ränta, anståndsrenta och eventuell övrenta; någon skillnad göres ej heller mellan förfallen och icke förfallen skuld. Andra bolag åter lämna specificerade uppgifter i förevarande hänseenden. Det vore givetvis lämpligt, att alla bolag förföre på sistnämnda sätt. Beträffande upptagandet av ränteinkomster och ränteutgifter i vinst- och förlustkontot förfäres även på olika sätt, i det att vissa bolag, såsom riktigt lär vara, å inkomstsidan redovisa alla ränteinkomster och å utgiftssidan alla ränteutgifter, under det att andra endast å utgiftssidan upptaga det saldo, varmed de senare överstiga de förra. Lämpligt synes vara, att räntorna å statslånen särskilt upptagas och ej sammanföras med övriga räntor ävensom att, vad beträffar dessa senare räntor, det alltid anges, huruvida de blivit under räkenskapsåret betalda eller blott debiterade. En annan punkt, vari vid bokföringen olika principer göra sig gällande, är redovisningen av *vinst*. Stundom synes trafiköverskottet benämnas vinst eller nettobehållning. Detta är givetvis ej riktigt, utan såsom vinst bör endast upptagas vad, som återstår av inkomsterna, sedan alla utgiftsposter ävensom avskrivningar frändragits. Beträffande dessa sistnämnda

förekommer ej sällan, att styrelsen redovisar en så och så stor vinst och föreslår, att av denna till avskrivningar skall användas visst belopp. Vilket beslut bolagsstämman fattat i anledning av ett dylikt förslag, kommer emellertid ej alltid till myndigheternas kännedom. I varje fall skulle bedömandet av respektive bolags ställning avsevärt underlättas, om i styrelseberättelserna tydligt angäves, i vilken omfattning och efter vilka grunder avskrivningar blivit verkställda under det gångna räkenskapsåret. Vidare kan nämnas, att full likformighet ej råder i avseende å vad, som i styrelseberättelserna intages ur räkenskaperna, i det att stundom förekommer, att där inflyter endast trafikkontot och ej vinst- och förlustkontot. Slutligen må anmärkas, att någon bestämd benämning ej användes å förluster å rörelsen, vilka upptagas å balanskontots tillgångssida, i det att dessa uppföras under olika rubriker, såsom Kapitalkonto, Kapitalkonto. Brist, Förluster, Vinst- och förlustkonto och möjligen ännu andra.

Ovanstående redogörelse för olikheterna i järnvägsbolagens räkenskaper gör ingalunda anspråk på att vara uttömmande, utan har därmed endast avsetts att lämna ett antal belysande exempel.

Det synes uppenbart, att här påvisade och övriga olikheter i järnvägsbolagens bokföring försvåra möjligheten att såväl rätt bedöma ett visst bolags ställning som att anställa jämförelser de olika bolagen emellan. Ett sådant förhållande är givetvis till men såväl för statsrevisorerna som övriga myndigheter vid deras granskning. Till följd därav synes det revisorerna önskvärt, att åtgärder vidtagas för ernående av förbättrade förhållanden i förevarande hänseende. Det torde kunna ifrågasättas, huruvida ej, sedan utredning i detta syfte blivit verkställd, formulär till normalbokföring för ifrågavarande enskilda järnvägsbolag borde upprättas samt bolagen åläggas att vid sin bokföring följa dessa formulär.»

I en med anledning av revisorernas framställning den 18 december 1919 dagtecknad, till riksdagen avläten och till utskottet överlämnad skrivelse hava fullmäktige i riksgäldskontoret dels meddelat, att fullmäktige, vilka delade den av revisorerna uttalade uppfattningen om önskvärdheten av en utredning i förevarande ämne, hos Kungl. Maj:t gjort framställning om åtgärder för utredningens verkställande dels ock upplyst, att, enligt vad fullmäktige hade sig bekant, fråga föreläge hos 1918 års järnvägskommitté om framställning till Kungl. Maj:t i enahanda syfte.

Fullmäktige i
riksgäldskontoret.

I den av fullmäktige åberopade framställningen till Kungl. Maj:t, vilken i avskrift bilagts fullmäktiges nyssnämnda skrivelse till riksdagen, anför fullmäktige:

»Frågan om de enskilda järnvägarnas bokföring har tidigare varit föremål för riksdagens behandling med anledning av inom andra kammaren väckta motioner, år 1916 av herr Åkerlund och år 1917 av herr Widlund. Den förra motionen avsåg en mera begränsad utredning, nämligen rörande sådan bokföringsskyldighet för de enskilda järnvägarna, att resultaten av bolagens järnvägsrörelse framginge dels för olika koncessionerade, ägande eller endast trafikerade järnvägslinjer, dels av annan

rörelse än järnvägsdrift. Sedan andra kammaren beslutat utredning men första kammaren avslagit framställningen, förföll frågan. Herr Widlund hemställde i sin motion om vidtagande av utredande åtgärder i syfte att uttröna, bland annat, i vilken utsträckning enskilda järnvägsaktiebolag må kunna åläggas införande av ett enhetligt bokföringssystem, samt för sådana bolag må stadgas normerande bestämmelser för avskrivningar och avsättningar till förnyelsefonder.

Sedan herr Widlunds motion hänvisats till behandling av andra kammarens tredje tillfälliga utskott samt detta anhållit om fullmäktiges yttrande i frågan, förklarade sig fullmäktige dela den mening, som uttalats av motionären, om önskvärdheten av införande av full likformighet beträffande de enskilda järnvägsbolagens bokföring samt enhetliga bestämmelser för avskrivningar och avsättningar till förnyelsefonder. I detta avseende åberopade fullmäktige jämväl ett av järnvägsstyrelsen år 1916 med anledning av herr Åkerlunds ovannämnda motion avgivet yttrande. De av fullmäktige förordade åtgärderna skulle enligt fullmäktiges mening i hög grad underlätta överblickandet av järnvägsbolagens ekonomiska ställning. Från riksgäldskontorets synpunkt vore möjligheten att kunna bilda sig en tillförlitlig uppfattning om ett järnvägsbolags ställning av grundläggande betydelse, då det gällde att bedöma utsikterna för de med statslån understödda järnvägsbolagen att kunna fullgöra sina förbindelser till staten — ett bedömande, som under nuvarande förhållanden ofta vore förenat med svårigheter.

Ehuru såväl andra kammarens tredje som första kammarens första tillfälliga utskott vid 1917 års riksdag uttalade sig för här ifrågavarande förslag, förföll frågan dock till följd därav att densamma av motionären sammankopplats med andra frågor, varom enighet vid behandlingen i riksdagen icke uppnåddes.

Då fullmäktige vidhålla sin år 1917 uttalade mening i fråga om järnvägsaktiebolagens bokföring och ej heller hava något att erinra i anledning av statsrevisorernas här ovan intagna uttalande, tillåta sig fullmäktige härmed hemställa, att Eders Kungl. Maj:t behagade vidtaga åtgärder för verkställande av den av revisorerna ifrågasatta utredningen.»

Utskottet.

I likhet med revisorerna anser utskottet det vara önskvärt, att en utredning företages i syfte att ernå större enhetlighet och likformighet i de med statslån understödda järnvägsaktiebolagens räkenskaper, och torde det få anses lämpligt, att, sedan utredning i detta syfte blivit verkställd, formulär till normalbokföring för ifrågavarande enskilda järnvägsbolag upprättas samt bolagen åläggas att vid sin bokföring följa dessa formulär.

Åberopande vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må hos Kungl. Maj:t anmäla revisorernas ovanberörda framställning, med anhållan att Kungl. Maj:t ville låta verkställa omförmälda utredning samt därefter vidtaga de åtgärder, som av utredningen påkallas.

3:o.

Enligt gällande reglementen för riksbanken och riksgäldskontoret äga fullmäktige i dessa båda verk att gemensamt bland annat vidtaga de åtgärder, som erfordras för utförande av riksdagens beslut i fråga om nya byggnader för riksdagen m. m. och riksbanken, allt i överensstämmelse med de närmare föreskrifter, som i särskilda skrivelser av den 11 och 12 maj 1888 och den 6 april 1906 blivit av riksdagen meddelade.

Ang. åtgärder i fråga om riksbyggnaderna på Helgeands-holmen.

Några gemensamma sammanträden mellan bemälda fullmäktige för utförande av ifrågavarande uppdrag hava, enligt vad för utskottet anmälts, icke ägt rum under den tid, utskottets granskning omfattat; vilket utskottet härmed får för riksdagen

anmäla.

4:o.

Vad i revisorernas berättelse om granskningen av riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning eljest blivit anfört, har utskottet funnit icke vara av beskaffenhet att från utskottets sida påkalla något yttrande; och har utskottet funnit vad vid läsningen av fullmäktiges protokoll förekommit ej böra föranleda någon ytterligare anmälan eller hemställan.

Ang. revisionsberättelsen m. m.

5:o.

Då utskottet vid den nu verkställda granskningen av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning funnit fullmäktige i nämnda kontor hava med nit och omsorg handhaft sitt uppdrag, tillstyrker utskottet,

Ang. ansvarsfrihet för riksgäldskontorets styrelse.

att fullmäktige i riksgäldskontoret må tillerkännas ansvarsfrihet, dels för den av riksdagens år 1919 församlade revisorer granskade förvaltningen av riksgäldskontoret under år 1918, dels ock för alla beslut och

Bankoutskottets utlåtande Nr 9.

åtgärder, som finnas antecknade i fullmäktiges protokoll från och med den 10 januari 1919 till och med den 9 januari innevarande år.

Stockholm den 24 februari 1920.

På bankoutskottets vägnar:

EMIL KRISTENSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Gustafsson, Lindley, Östberg, Johansson* i Friggeråker, *Rosling, Bondesson* och *Malmberg* samt

av andra kammaren: herrar *Kristensson, Gustafsson* i Örebro, *Jonsson* i Gumboda, *Borg, Edbom, Wikström, Bäcklund* och *Winkler*.